

Krigsbarnen hamnade i språkligt ingenmansland

BORGÅ. För Arto Vanhanen från Kotka blev tiden som krigsbarn i Sverige en vändpunkt. Han hade tur. För många krigsbarn är tiden ett trauma som en del ännu inte efter 60 år har kommit över.

Arto Vanhanen växte upp i Kotka. Staden var under kriget en viktig marinbas med både tyska och finska marinenheter i hamnen. Den var en viktig exporthamn och järnvägsknutpunkt, och den låg nära gränsen.

Det betydde att Kotka fick uppleva ett flygbombardemang som i förhållande till stadens storlek var värre än vad de flesta städer i Europa fick utstå.

Arto Vanhanen berättade i lördags i Borgå om sina upplevelser som krigsbarn. Svenska synskadade i Östnyland hade sitt månadmöte, och Arto, som själv numera är synskadad, hade engagerats för att berätta. Krigsbarnens öde är ju nu aktuellt genom att Klaus Härös film "Den bästa av mödrar" har premiär i dagarna.

– Jag var hemskt rädd under bombardemangen, och när jag fick höra om möjligheten att fara som krigsbarn till Sverige, så ville jag bort.

Han mor ville inte låta honom fara, men till sist blev resan ändå av.

– När vi kom till Haparanda fick vi ge-

nast god mat, varm choklad och en stor bulle, kommer jag ihåg.

Resan fortsatte söderut genom Sverige, och ibland stannade tåget och några barn fördes ut till nya familjer.

– Små flickor med lockigt hår gick först, så de mindre pojkarna och de större flickorna. Det var svårast att hitta hem åt de största pojkarna. Många barn fick bo i barnhem i Sverige under åren.

– Hemmen tog i allmänhet emot bara ett barn, och många hjärtslitande scener utspelades då syskon skiljdes från varandra.

Efter en lång och tung resa kom han till slut till en familj på en bondgård utanför Eksjö i Småland.

Arto Vanhanen säger att han fick det bra, och han har sedan dess haft tät kontakt med sin svenska familj.

– Visst var det svårt i början. Jag kunde ju ingen svenska. Den språkliga tadelningen var nog en av de största orsakerna till de svårigheter som krigsbarnen sedan fick kämpa med, säger han. En lång tid levde barnen som i ett språkligt ingenmansland, först då de började glömma sin finska och ännu inte kunde tillräckligt mycket svenska, och omvänt när de kom hem.

Idag har krigsbarnen föreningar på olika håll i Finland. Det behövs, säger

han, för där kan vi prata om våra upplevelser med andra som var i samma situation.

För Arto Vanhanens del blev åren som krigsbarn början till en total förändring. När han kom hem till Kotka fick han lova att börja i Kotka svenska samskola, för han kunde ingen finska längre. Han blev också student från den skolan senare, men säger att det nog var svårt. Svenskan var ju trots allt inte stark. Hemma talades bara finska.

Han började studera botanik, zoologi, geografi och kemi, och kom så småningom tillbaka till Kotka som lärare i biologi och geografi. Han gifte sig med en finlandssvensk flicka, och hans familj är idag svenskspråkig.

Han stannade kvar i sin hemstad, men många av krigsbarnen reste ganska snart tillbaka till Sverige. 15 000 barn kom heller aldrig hem till Finland.

– I våras var det 60 år sedan krigsbarnen kom hem och jag fick vara med då krigsbarnsmonumentet avtäcktes i Haparanda.

Nyligen fick krigsbarn se en förföreställning av Klaus Härös nya film. Det var inte många ögon torra efter den föreställningen, säger han.

Henrik Westermark

27/9-05 BORGÅBLADET

Bbl – Henrik Westermark

För Arto Vanhanen blev åren som krigsbarn en kluvan upplevelse. De flesta kom till bra hem i Sverige, men både att föras dit, och att senare föras hem till Finland var svårt för många. Arto Vanhanen klarade sig bra, och blev senare lärare i sin hemstad.